

İSLAM VE TAKVA YOLU: TASAVVUFUN ÖNEMİ VE DEĞERİ

Bismillahirrahmânirrahîm.

el-Hamdü li'l-lâhi rabbi'l-âlemîn. Hamden, kesîran, tayyiben, mübâreken fîh. Alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Hamden kesîran kemâ hüve ehlüh. Hamden lâ âhireh li-kâidihî illâ rıdah.

Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ Muhammedini'l-Mustafâ ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ'.

Emmâ ba'd.

Azîz ve sevgili dostlar, kardeşler!

Sevgi ve kaynaşma için toplandığımız bu güzel mekânda, tasavvuf tarihinde doktora yapan Necdet Yılmaz kardeşimiz, tasavvuf ve şahsiyet eğitimi üzerine sevimli, tatlı, özlü bir konuşma yaptı. Kendisine huzurunuzda tebriklerimi, takdirlerimi, teşekkürlerimi sunarım; Allah razı olsun, Allah feyzini, ilmini, irfanını çok eylesin. Ümmet-i Muham-

med'e de güzel hizmetler yapmasını nasip eylesin; ona ve cümlenize.

a. Gönül Gözüyle Bakış

Son günlerde, Ramazan ayında, tam seçilmiş zamanda olanları biliyorsunuz. Özellikle Ramazan ayında. Bunu anlıyorum çünkü şeytan çok tecrübeli bir mahlûk. Şeytanın faaliyetleri insanlık tarihiyle beraber başlamış; cedd-i akdemimiz Hz. Âdem atamızdan beri devam ettiği için şeytanlığını çok güzel yapıyor, çok mükemmel yapıyor, tam yapıyor. İnsanların en çok feyiz alacağı zamanda, Ramazan'da en çok kafalarını bulandıracak konu; "tasavvuf ve tarikatlarla ilgili konu." Çok ters yerden çok çirkin tertiplerle artık gün gibi ortaya çıktı. Kendileri itiraf ettiler, gazeteler yazdı, aylar önceden hazırlanarak bu işe girişmişlerdi. Güzel de çalışıyorlar. Her şeyden ibret almak lazım.

Büyüklerimizden bir tanesi murakabeyi kediden öğrendiğini söylüyor. Kedi, fare deliğinin önüne geçmiş, pür dikkat gözlerini oraya dikmiş; "Fare ne zaman çıkacak?" diye gözlüyor. "Kedi avını avlamak için o kadar pür dikkat olursa derviş de murakabede o

kadar dikkatli olmalı.” diye oradan ders çıkarmış.

Bunlar çok güzel çalışıyorlar, takdir ediyorum. Şeytanlıklarını çok güzel çok planlı yapıyorlar, çok önceden hazırlanıyorlar. Müslümanlar ibret almalı; önceden hazırlanmaya, planlı çalışmaya alışmalı. Böyle çok güzel bir konuyu, çok ters bir şekilde, çok mübarek bir mevsimde ortaya koymak onlar için hakikaten büyük bir şeytanî başarı. Çok başarılı şeytanlık yapıyorlar, takdir ediyorum.

Bu kadar hücum ettikleri konu kendiliğinden ortaya çıkıyor ki çok mühim bir konu. Mühim olmasa dile bile gelmez, bahis konusu edilmez. Tasavvufun birilerine çok zararı dokunuyor, birilerine çok büyük bir engel gibi görünüyor ki bu kadar büyük bir hücum planlamışlar. Dört yandan, dört cihetten, saflar halinde -şeytanın çevresinin, askerinin sayısını bilmek mümkün değil- sayısız ordularıyla, denizin dalgaları gibi hücum ettiler. Demek ki tasavvuf çok önemli bir konuymuş. Bunu herkes oradan anlayabilir. Önemli olmasaydı bahis konusu edilmezdi. Eski şair, âriflerden

bir tanesi, darb-ı mesel haline gelecek bir söz söylemiş.

Atarlar seng-i ta'rîzi,

Dırahtı meyvedâr üzre.

“Meyveli ağaç taşlanır.” Meyvesi var ki “düşüreyim” diye taş atıyorlar; “düşse de alsak yesek” diyorlar. Tabi bunlar çok iyi oldu. Olumlu ve olumsuz yönden halkın ilgisi doruk noktasına çıktı. Amerikalılar’ın bir tanıtmaya metodu vardır. Amerika’da bir “pankreas güreşi” vardır; iki tarafı heyecanlandırmasını çok iyi bilirler ama asıl amaç ilgiyi çekip keseyi doldurmaktır. İlgiyi çektikten sonra satış rekorları kırmaktır. Müşteri celbini çok fazla yapmaktır, kesenin dolmasıdır; esas olan odur.

Refi Cevat Ulunay, Brigitte Bardot’a bir takım ağır sözlerle bir açık mektup yazmış. Adamcağz Türkiye’de bir gazetede yazılmış bir makaleyi, Fransa’dan bir artistin takip edeceğini tahmin de etmiyor. Brigitte Bardot’dan bir cevap geliyor; “Siz bazı kelimelerle bana hakaret ediyorsunuz ama ben

Fransa'ya bir yılda Őu kadar döviz kazandırıyorum.” diyor. Yani artistin kafasında Fransız milliyetçiliği var. “Siz bana aŐufte diyorsunuz, ‘fahiŐe’ demek istiyorsunuz ama ben milletime hizmet ediyorum.” diyor. Onların akılları fikirleri paradır, mŐsteridir, ilgiyi celbetmektir.

Bazen de meşhur olmak işin bazı insanlar bunu yaparlar.

Velev ki çok ters yönlerden bile olsa bu konu da çok meşhur oldu. BugŐn artık “tasavvuf ve tarikat” konusunu bilmeyen kalmadı. *Kitâbü'l-İbrîz*'in de kitapçılarda nŐshası kalmadı. Herkes “*Kitâbü'l-İbrîz* neymiş?” diye merak etti, aldı. Hatta bizim arkadaşlar “yeniden basalım, çok isteniyor” diye konuŐmaya başladılar. Gerçekten de bastırmak lazım. İzmir mŐftŐsŐ emekli Celal Yıldırım hocae-fendi, Allah selamet versin, afiyet versin; “Bu kitabı çok sevdiğim işin tam olarak tercŐme ettim.” diyor. Onun tercŐmesi tamdır. Ondan nceki Abdullah Arık Efendi, UŐŐâkî derviŐlerinden kıymetli bir kimseydi, âhirete irtihal eyledi, nur iÇinde yatsın; *Kitâbu'l-İbrîz*'i ba-

basından beri okurmuş, çok sevdiği için bazı bölümlerini neşretmiş.

Hocamız *Kitâbu'l-Ibrîz*'e önsöz yazmış değil, zavallılıklar onu da bilmiyorlar. Önsöz'ü yazan Gökhan Evliyaoğlu. [Mehmed Zahid] Hocamız yazdı sanıyorlar; o da ayrı bir mesele. Ama *Kitâbu'l-Ibrîz* meşhur oldu, önemli bir kitap olduğu anlaşıldı. Ben de size tavsiye ediyorum okuyun, gerçekten ilginç bir kitap. “Tasavvuf neymiş? Bir insan mutasavvıf olunca neler olurmuş? Bu derûnî, mânevî, tasavvufî hayatın insan hayatında yeri ve tesiri neymiş?” Böylece anlaşılabilir.

Bazı kitaplar benim dikkatimi çeker. Onlardan birisi Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî *kaddesallahu sırrahu'l-azîz* Efendimiz hazretlerinin *Vâkıât*'ıdır. *Vâkıât-ı Üftâde ve Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî*. Kendi tasavvufî hayatlarının hatıra defteri gibidir; çok önemli. Büyük bir velînin tasavvufî hayatı nasıldır, halvete girdiği zaman müşahedeleri neler? Bunları bilmek uygun olur.

Necmeddîn-i Kübrâ hazretlerinin neşredilen kitabında da aynı konular vardır. Va-

kıât-ı Üftâde de vardır, *Vakıât-ı Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî* de vardır. Bu *el-İbrîz* de kıymetli alim bir müridi tarafından bir şeyhin hallerinin yazıldığı bir kitaptır. Tasavvuf gerçekten neymiş, onu gösteren önemli bir eser. Ansiklopedilere geçmiştir; müftü efendilerin beğendiği, âriflerin takdir eylediği önemli bir eserdir.

Tasavvufla ilgili konular çok canlı bir şekilde Ramazan boyu incelenince öyle anlaşılıyor ki -bizim de Allah nasip ederse dua buyurun- elimize bir kalem alıp tasavvufla ilgili anlaşılır bir dil ile günümüzün insanına, ana hatlarıyla tasavvufu anlatmamız gerekecek. Herhalde böyle bir kitap satış rekoru kıracak. Rekorun Türkçesi nedir bilmiyorum, herhalde oradan da bir ceza yiyeceğiz. Satışta birinci olacak.

Tasavvufun aleyhinde olanlar vardır. “Ey düşmanım, sen benim ifadem ve hızımsın.” dediği gibi Necip Fazıl’ın, her şeyin düşmanı vardır. Peygamber Efendimiz’in düşmanı var, Allah düşmanları var, Kur’ân-ı Kerîm’in düşmanları var. Bir şeyin düşmanının olması ona bir hız kazandırır; başka bir şey değil.

Fakat üzücü olanı; bazı kimseler hem müslümandır hem sakalıdır hem ilâhiyatta hocadır ama bu öteki zümrenin arasına geçip onlar da tasavvufun aleyhine konuşmuşlardır, sabıkalı olmuşlardır, suç işlemişlerdir. Bu da önemli bir gözlemimiz oldu. “Onların ötekilerin arasında ne işi var?” diye şaşırdık ve üzüldük. Çünkü Necdet Yılmaz kardeşimizin izah ettiği gibi tasavvuf, İslâmî ilimlerin en önemlisidir, özüdür, esasıdır. Bunu İslâmî ilimleri biraz okuyan herkes bilir.

Biliyorsunuz Kur’ân-ı Kerîm’de Allahu Teâlâ hazretleri hepimize takvâyı tavsiye ediyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

*Yâ eyyühe’l-lezîne âmenü’t-tekullâh.*¹
“Allah’tan korkun, Allah’tan sakının, takvâli müslüman olun.” diye pek çok yerde bu emir vardır. İşte tasavvuf, bu takvâ yoludur. Sonra dinin özü; Allah’ı görüyormuş gibi O’na ibadet etmek, Allah’ın gördüğünü bilerek, Allah’ın huzurunda olduğunu bilerek, her şeyini Allah’ın gözü önünde, Allah’ın seveceği gibi,

---

¹ 33/Ahzab, 70.

rızasına uygun şekilde yapmaktır. Bu böyle iken tasavvufa çatmak ya çok cahilliktir ya çok hainliktir. Bu işin başka bir sıfatı yoktur. O bakımdan tasavvufla ilgili bir konuşma bu toplantıda da uygun olmuştur. Necdet kardeşimiz de güzelce özetledi, Allah razı olsun. Tasavvufun birçok yönden gereği var, önemi ve değeri var. Bunların güzel anlatılması gerekiyor.

Ben her programı takip edemedim yalnız bizim televizyondaki, radyodaki kardeşlerimiz; “Bunları takip edin.” dedim. Ben bir Hicaz’a gidiyorum, bir İsveç’e gidiyorum, bir Avustralya’ya gidiyorum. Arada geldiğim zaman iki tane konuşma dinleyebiliyorum, birçoğunu dinleyemiyorum. “Bunları bir toplayın da hepsine bir cevap verelim, gerçek anlaşıl-sın.” diye kendilerinden malzeme biriktirmelerini istemiştim. Profesör olmuş bir talebem katıldığı bir televizyon programında;

“Tasavvuf insanın şahsiyetini öldürüyor, müridi şeyhe tam mânasıyla bağlıyor, *ke-meyyiti beyne yedeyi’l-gassal* ölü yıkayıcının önünde ölü gibi olmasını istiyor, iradesini kullanmasına mücade etmiyor.” demiş.

Hiç böyle olmamıştır. Tarihin hiç bir devrinde, müritte böyle bir şahsiyetini kaybetme olmamıştır. Aksine şahsiyetini kazanma olmuştur. Mevlânâ hazretleri diyor ki; “Evlat! Bağlarını kopar da hür ol.” Derviş, nefisle olan bağlarını kopardığı zaman hür olur. Nefsine yenildiği, şeytana uyduğu zaman esir olur; onlardan kurtulduğu zaman hür olur ve üretici olur. O zaman ona öyle bir hal gelir ki gönlünün kaynağından dilinin pınarına hikmet ırmakları akmaya başlar da ciltlere sığmayan sözler söyler. Çok büyük bir şahsiyet olur; Mevlânâ hazretleri gibi, Yunus gibi, Eşrefoğlu Rûmî gibi, Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretleri gibi, Ahmed-i Yesevî hazretleri gibi olur.

Ama eğitimin bir safhasında, talebenin hocasına itaati de şarttır. Hiçbir devirde, hiçbir ülkede, hiçbir mektepte talebe kendi başına buyruk değildir; hocasının emrindedir. Hocasının emrine girer, derste susup oturur, konuştuğu zaman azarı işitir, hocasının verdiği ödevleri yapar. Eğitim sürecinde bu gayet normal bir durum. O eğitim süreci tamamlandıktan sonra gereken terbiyeyi kazandığı zaman, o da eğitici olur. Onun için o söz doğru

değildir, yanıltır veya yalandır veya çarpıtmadır veya bir fili sadece hortum gibi sanmaktır, körlüktür, işin sadece bir tarafını görüp öbür tarafını görmemektir.

b. Kur'an ve Hadislerde Tasavvufun Temelleri

Meşhur hikâyeye var ya, hani körler filin etrafına getirilmişler ama fil diye bir mahlûku hiç tanımıyorlar, hiç görmemişler. Zaten kör, kendi ülkelerinde de fil yok. Birisine filin hortumunu tutturmuşlar, yoklattırmışlar. Birisine kulağını, birisine bacağını yoklattırmışlar. “Sence fil nasıl bir şey?” diye sormuşlar: Hortumunu yoklayan; “Fil boru gibi bir şey; yumuşak, boru gibi uzayan bir şey.” demiş çünkü sadece hortumunu gördü. Kulağını tutan; “Fil, çarşaf gibi yassı bir şey.” demiş çünkü sadece kulağını tuttu. Bacağını tutan da; “Fil kalın direk gibi bir şey.” demiş çünkü sadece bacağını gördü.

Bu yanlış. Hatta Diyanet İşleri Başkanı ve bazı müftüler;

“İslâm’ın ilk devrinde, Peygamber Efendimiz’in zamanında tasavvuf yoktu, tarikat yoktu.” dediler.

Bu da çok yanlış bir sözdür çünkü Peygamber Efendimiz'in zamanında Diyanet İşleri Başkanlığı da yoktu. O zaman kendisi de yanlış bir yerdedir. Biz hiçbir zaman müftülüğe, başkanlığa karşı çıkmadık ama o zaman gerçekten yoktu. Yoktu ama Peygamber Efendimiz vardı. Peygamber Efendimiz'in tayin ettiği kadılar vardı. Yemen'e gönderdiği, çeşitli bölgelere gönderdiği valiler vardı. Hem valiydi hem kadıydı hem müftüydü, her şeydi; birçok vazifeyi yüklenmiş kimselerdi. Çünkü bir eğitim meselesi vardı.

O söz de doğru olmamıştır, ilmî olmamıştır, hatalıdır. Hele o sırada söylenmesi daha büyük hata olmuştur. Tasavvufun savunulması gerektiği bir sırada, bir de oradan; "Bunun aslı Kur'an'da da, İslâm'da da yoktur." demek gibi olmuştur; yalan olmuştur, yanlış olmuştur. Yalan söylendiği için yanlış söylendiği için onun da açıklanması mecburiyettir.

Peygamber Efendimiz'in zamanında tasavvuf vardır. Peygamber Efendimiz'in hayatı, mutasavvıfânedir. Peygamber Efendimiz şeyhlerin şeyhidir. Bir bakıma, bir sıfatla, şeyhler Peygamber Efendimiz'in hakiki varis-

leri olduğu gibi, Peygamber Efendimiz de mürşidlerin mürşididir, şeyhlerin şeyhidir. Onun için “yoktur” sözü de doğru değildir. İmam Gazzâlî gibi, İbn Haldun gibi allâme, İslâm’ı çok iyi bilen alimlerin hepsi, çok açık seçik bir şekilde ifade etmişlerdir ki; “İslâm’ı Peygamber Efendimiz’in zamanına en uygun tarzda uygulayan mutasavvıflardır.” Bu hâlâ da böyledir.

Bugün ne müftüler ne de hocalar İslâm’ı Peygamber Efendimiz’in istediği tarzda uygulayabiliyorlar. Çünkü devletin emirleri vardır, kanunları vardır. Ama İslâm’ı sarığıyla, sakallıyla, takvâsıyla, mânevî şartlarıyla hür olarak uygulamaya çalışan yine mutasavvıflardır. Necdet’in güzel ifade ettiği gibi “Kınayanın kınamasından korkmadan İslâm’ı uygulamaya çalışan yine erbâb-ı tasavvuftur, takvâ yolunun yolcularıdır, ihsan yolunun yolcularıdır.”

Demek ki o söz de doğru değildir. Bunların hepsinin bir bir, âyetlerle, hadîs-i şerîflerle gün gibi âşikâr bir şekilde, güneşin herkes tarafından pırıl pırıl görülmesi gibi delillendirilmesi mümkündür ve gereklidir; o anlaşılıyor.

Şimdi ben Necdet'in konuşmasını da dinlerken, tabii bilen bir insan olarak dinledim. Her ilmin kendine göre tabirleri vardır. Mesele mühendislerin kendilerine göre tabirleri vardır. Fizikçilerin, kimyacıların tabirleri vardır. Ticaretin de tabirleri vardır. Ben şahsen bonoyla senetin ne farkı vardır, bilmem ama galiba farklı şeyler; farklı olup olmadığını da bilmiyorum. Parayla pulla pek ilişkim olmadığından bilemem ama erbabı bilir. Her ilmin tabirleri vardır; bu tabirlerle söylediğiniz zaman o tabirleri bilmeyenler işin hakikatini, özünü, gerçeğini anlayamazlar. Anladım sanırlar ama anlayamazlar.

Bizim rahmetli Mahmud Bayram Hoca'ya talebe olarak devam ettiğimiz birisi vardı, birkaç sene Arapça okumuştur. نصر “*Nasara* ne demek?” diyorum. *Emsile*'nin eski harfli bas-kısında yazıldığı gibi “yardım etti bir er kişi, mâzide.” diyor. *Nasara*'nın altında eski harflerle böyle bir izah vardır. Peki, نصر محمد زيدا

“*Nasara Muhammedün Zeyden* ne demek?” diyorum, hiçbir şey söyleyemiyor. Demek ki

ezberlemiş ama *nasara*'nın hakikatine erememiş, bilemiyor; Muhammed'in *fâil* olduğunu, Zeyd'in *mef'ul* olduğunu, cümlelerin; "Muhammed Zeyd'e yardım etti." demek olduğunu anlayamıyor.

Neden?

Çünkü bilgiye boğulmuş ama bilginin sonucunu çıkaramamış. Bu; arabanın gaza boğulup da çalışmaması gibi bir şey. İçinde fazla miktarda benzin olduğundan moturun çalışamayışına benzetiyorum. *Nasara Muhammedün Zeyden*'in mânasını cümlede çıkaramıyor. *Nasara*'yı tek olarak biliyor, Muhammed'i tek olarak biliyor, Zeyd'i tek olarak biliyor, *Muhammed*'in *fâil* olduğundan, *Muhammedün* okunduğunu biliyor, Zeyd'in *mef'ul* olduğu için *Zeyden* okunduğunu biliyor ama cümleyi çıkaramıyor.

Tabirlerle konuşulduğu zaman dinleyenler anlamayabilir. Ama kısaca anlattığınız zaman bu işin ne kadar önemli olduğunu anlayacak.

Biliyorsunuz insanoğlunun yaratılmasının gayesi Allah'ı bilmektir.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

*Ve mâ halaktü'l-cinne ve'l-inse illâ liya'büdûn.*² Bir insan Allah'ı bilmezse, başka ne kadar bilgi bilirse bilsin kıymeti yoktur. Ağzıyla havadaki kuşu tutsa kıymeti yoktur. Allah'ı bilmesi lazım. Yaradanını bilmesi lazım. Kendisini yaşatanı, nimetler vereni bilmesi lazım. Kâinatı yöneteni, kâinatın sahibini bilmesi lazım. Kâinatın sahibinin emrine girmesi lazım. Bilmeyince emrine de giremediğinden kıymeti yoktur. Onun için dünya üzerinde bir insan mü'min olmamışsa imanı kazanamamışsa cennete giremeyecektir.

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّىٰ تُوْمِنُوا

Ve'llezî nefsi bi-yedihî lâ tedhulü'l-cennete hattâ tü'minû. “Vallahi, iman etmedikçe cennete giremeyeceksiniz.” diyor Peygamber Efendimiz. “Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki vallahi Allah'a iman

² 51/Zariyat, 56.

etmedikçe cennete giremezsiniz.” Kur’ân-ı Kerîm’de bir âyet-i kerîme var:

قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَامَنَّا

Kâleti’l-a’râbü âmennâ. “Bedevîler ‘iman ettik’ dediler.”

قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا

Kul lem-tü’minû. “Ey Resûlüm! Onlara de ki ‘siz daha inanmadınız’ durun bakalım, ‘iman ettik’ diyorsunuz ama siz henüz imanı anlayamadınız.”

وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا

Velâkin kûlû eslemnâ. “Siz ‘İslâm’ı kabul ettik’ deyin.” Daha durun bakalım, imanın ne olduğunu anlamadınız.

وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

*Velemmâ yedhuli’l-îmânu fî kulûbiküm.*³ “Gönlünüze inanç girmedi.” diyor. Halbuki hepsi;

³ 44/Hucurat, 14.

اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمد رسول الله

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden resûlullah dediler. Kendilerini mü'min sanıyorlar. Mü'min olamadıklarını Allah bildiriyor. “Daha durun bakalım, siz ‘İslâm’a girdik’ deyin ama henüz daha iman sizin kalbinize yerleşmediği için siz tam mü'min değilsiniz.” diyor. Tam mü'min olmak esas; Allah'ın istediği şekilde, bedevîlikten kurtulmak esas.

Bedevîlik yirminci yüzyılda da olabilir, yirmibirinci yüzyılda da olabilir, Ankara'da İstanbul'da da olabilir; insan bedevî kalabilir. Duyguları bakımından bedevîler gibi olabilir. Adı İslâm ismi olduğu halde, mesleği İslâmî olduğu halde iman kalbinin içine girmemiş olabilir.

İnsan iman edecek, kalbi imanla dolacak. Her yaptığı işi Allah'ı bilen, Allah'a inanmış, Allah'a bağlanmış bir insanın duygularıyla yapacak. Allahu Teâlâ hazretleri Allah'tan korkup sakınarak her şeyi güzel yapmayı emrediyor, takvâyı emrediyor. Takvâyı öğrenmesi lazım. Takvâsız, ihlâssız, samimiyetsiz

olduğu zaman, niyette bozukluk olduğu zaman, Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek, o titizlikle hareket etmediği zaman, amellerin kabul olunmayacağını da biliyoruz. O halde bunların kabulünün sağlanması için bu şartların sağlanması lazım. Bu da kuru bilgiyle olmaz, olmuyor Bunun için insanların bir eğitimden geçirilmesi gerekiyor.

Eski zamanın müşrikleri; “Allah gökten bir melek indirseydi veyahut peygamberin etrafında iki tane melek dolaşsaydı.” demişler. Yeryüzünde melekler olsaydı Allah, melekten bir peygamber gönderirdi. İnsanlar olduğu için insandan bir peygamber göndermiştir ve Kur'ân-ı Kerîm'i ona indirmiştir. Peygamber Efendimiz Kur'ân-ı Kerîm'i insanlara 23 yılda öğretilmiştir. Bizim řu anda karşımızda mcelled bir mushaf olarak gördüğümüz Kur'ân-ı Kerîm'i Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz 23 yılda, sindire sindire mü'minlerin gönlüne yerleştirmiştir.

Böyle olması lazım. Olmuyor. Kur'ân-ı Kerîm'in ciltli olarak rafta durması hatta okunması yetmiyor. Okuyor, yetmiyor hatta Arapça biliyor yine yetmiyor, başkalarına

anlatıyor, yetmiyor. İçe sindirilmesi gerekiyor.

وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

Velammâ yedhuli'l-îmânü fî kulûbiküm.

“Kalbinize iman girmedi.” durumu olduğu için; yalnızca dilinden söylediğinden, kalbine girmediğinden, işin kökünü anlamadığından, candan olmadığından olmuyor. Onun sağlanması lazım. İşte tasavvuf odur, Allah’ın istediği kul olmayı sağlamaya çalışıyor.

Böyle bir şeyin sağlanmasına çalışmak da şarttır. Yirminci yüzyıla kadar böyle bir ilim olmasaydı yirminci yüzyılda bizim ilk yapacağımız iş, tasavvuf diye bir ilmi icat etmek olacaktı, olmalıydı. Çünkü âhireti kazanmak, cenneti kazanmak çok önemli bir iş.

Şimdi kalkıyorlar, buna düşmanlık besliyorlar. Bir de şeytanca tertiplerle, kendilerinin ajanı olduğu belirtilen iki tane adamı sahneye çıkarıp ajan olduğu söylenen kadınları konuşturup suçlulardan suçu alıp suçsuzlara yükleyerek bir şeyler yapmak istiyorlar. Bu toplu şeytanlık, toplu suç. Hukuka da sığ-

maz, suçların şahsîliğine de sığmaz. Her suç, işleyeni suçlu duruma düşürür, başkasını suçlamaz. Katilin babası katil değildir. Belki babası oğluna karşıdır; belki annesi beş vakit namazlı, eli tesbihli bir insandır, oğlu katil olmuştur. “Oğlu katil oldu.” diye anneyi suçlayamazsınız ki. Cümle hukukçular bilir; Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi, meclisteki hukukçular, bakanlar, vatandaşlar, avukatlar bilir. Ama uygulamada suçsuzlara fiilen suç yüklenmektedir. Suçu, tiyatro eseri olarak başkasına işlettirip sonra da başkasına yamanmış yüklenmek istenmiştir. Tasavvuf kötülenmek istenmiştir.

c. Tasavvuf ve Emperyalizm

Neden?

Emperyalizm tarih boyunca tasavvuftan korkmuştur. Zalim idareler tasavvuftan korkmuştur. Çünkü mutasavvıflar emperyalizmle de mücadele etmiştir. Sudan’da, Orta Asya’da, Balkanlar’da, Kafkasya’da mücadele etmiştir. Bugün Çeçen direnişinin altını kurcalarsanız o ölen, şehit olan insanların hepsinin tasavvufla ilgisi olduğu ortaya çıkar. Bu ihlâslı insanlarla başa çıkamayanlar bu ihlâsın

kökünü kurutmak istemektedirler; işin aslı, esası odur. Onlar kendilerinin her dediğine kanan insan istiyorlar. Şahsiyet sahibi insanlardan rahatsız oldukları için karalama yapıyorlar.

Onun için böyle bir konuşma uygun olmuştur, konu uygun seçilmiştir. Takdir ediyorum, tebrik ediyorum, Allah razı olsun. Ama bu konunun güzel bir kitap haline getirilmesini de temenni ediyorum.

Bizim günlük olaylardan yola çıkarak neşrettiğimiz bazı kitaplar var. Mesela Irak Savaşı olduğu zaman, biz arkadaşlarla oturduk konuştuk. O zaman Balkanlar'daki Bosna Hersek olayları dolayısıyla Türkiye'nin harbe girmesi bahis konusuydu. Halen de Amerika ve İngiltere'nin yöneticilerine göre Yunanistanla harbe girmesi gün meselesi imiş, her an patlak verebilirmiş. En tehlikeli bölgeymiş. Yani demek ki isterlerse patlatabilirler. Kibriti çaktıkları zaman; "Türklerle Yunanlılar harpte" demek, bu gayet net olarak ortaya çıkıyor.

O zaman biz *Savaş ve İlk Yardım* kitabı çıkarttık, basıldı. Bunların kurslarını yaptık. “Harp olursa darp olursa kadınlar çocuklar ne yapacak, kendilerini nasıl savunacak?” diye bir kitap neşretti camiamız, çok güzel oldu. Faydalı bir şey oldu. Trafik kazası olabilir. Sonra hastalıklar dolayısıyla gördük ki toplumumuzda insanlar çok sağlıklı değil. Kimisinin kolesterolü, kimisinin kalp rahatsızlığı var, kimisinde damar sertliği var, kimisinde tansiyon, kan basıncı yüksekliği var. O zaman “‘Sıhhatli Beslenme, Sağlıklı Yaşam Kılavuzu’ diye bir kılavuz hazırlansın.” dedik, hemen hemen basılma derecesine geldi. Güzel bir eser ortaya çıkıyor. Sağlıklı yaşamamız için bir kılavuz da neşrediyoruz.

İnşaallah sağlıklı müslüman olmak için de; “takvâ yolunu, ihsan yolunu, ihlâs yolunu” anlatacak bir eser neşretmek gerekecek ve böyle ilmî konuşmaların, vukufly konuşmaların yapılması çok faydalı olacak.

Dikkatimi çeken bir başka husus var. İhtisas asrındayız; herkes bir dalda çalışıp derin bilgi sahibi oluyor, oranın mütehassısı oluyor. Mesela damar cerrahisi; genel cerrahiden bir

insan değil de damar cerrahisinde uzmanlaşmış bir kimse o ameliyatı yapabiliyor. Her şeyin ihtisası var. İlmî konularda da, tasavvuf ve tarikatle ilgili konuşmalarda da karşımıza bir coğrafyacı çıkıyor, bir lise mezunu çıkıyor. Böyle komik şey olmaz!

Üniversitedeki tasavvuf kürsüleri ne güne duruyor? Tasavvuf kürsülerindeki hocalar ne güne duruyor? Niye tasavvuf kürsüsündeki kimseleri konuşturmuyorsun da coğrafyaciyi konuşturuyorsun; ilkokul, ortaokul mezununu konuşturuyorsun?

“İslâmcı yazar!”

Nereden öyle olmuş? Bu unvanı ona kim vermiş? Kaç tane kitabı var? Belli değil.

Uzmanların konuşması önemli.

Benim de hoşuma gitti. Necdet Yılmaz, tasavvuf kürsüsünde doktora yapan bir kimse. Hiç olmazsa lise mezunu değil. Hiç olmazsa daha başka kürsüde değil de tasavvuf kürsüsünde, uzmanlık alanında konuşuyor. Bu çok önemli bir husus.

Buna da önem vermeliyiz. Herhangi bir kitabı alırken, seçerken, okumaya karar verirken o kitabı yazan kimsenin o konudaki uzmanlığını bahis konusu etmemiz lazım.

Uzman olmayan bir kimse, kalkıp bir kitap yazmış. Niğde'nin Bor kazasından bir öğretmen çıkmış; "Hakiki gerçek din budur." gibi bir kitap yazmış. Bir parmak kalınlığında bir kitap. Arapça bilmiyor; âyeti hadisi bilmiyor. Daha önsözünde âyetle hadisi karıştırmış. Hadis bile olmayan bir söze "âyet" diyor. Âyeti bile bilmeyen bir insan, din konusunda kitap yazarsa, olsa olsa bu kıyamet alameti olur, başka bir şeyin alameti olmaz. Cahillik. Bir de âhîrzamanda cahillerin başa geçmesi olacağı için kıyamet alameti olur; her şeyin alt üst olduğunu gösterir. Âyet olmayan söze âyet diyor. İnsaf!

Bir harfini bile, bir kelimesini bile kimsenin değiştiremediği Kur'ân-ı Kerîm'in içine, onda olmayan bir şeyi isnad etmek çok yanlış. Sonra kalkmış orada 15-20 sayfalık bir iddiada bulunmuş: "Kur'ân-ı Kerîm'in cümlelerine âyet denmez, bu cahilliktir, âyet 'büyük mucize' demektir." demiş, deliller getirmiş,

âyetler getirmiş. Evet, o da var ama senin bu dediğin işin yüzde ellisi, yarısı, öteki yarısı da Kur'ân-ı Kerîm'in cümleleri de âyet, onu da Allah isimlendirmiş:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ
وَأُخْرُ مُتَشَابِهَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ

Hüve'l-lezî enzele aleyke'l-kitâb. “Ey Resûlüm! Senin üzerine bu kitabı indiren o Allah'tır.” *Minhü âyâtün muhkemâtün.* “Bunun içindekilerin bir kısmı muhkem âyetlerdir.” *Ve uharu müteşâbihât.*⁴ “Bir kısmı da müteşâbih âyetlerdir.”

Bu cümlelere “âyet” ismini veren Allah. Adam “Bu cümlelere âyet denmez.” diye oraya yirmi sayfa cahilliğini yazmış. Allah'ın verdiği ismi reddediyor, “Bunu müslümanlar uydurdu.” sanıyor.

Hatırlıyorum üniversitede bir doçent vardı, şimdi Almanya'da yaşıyor, Alman bir kadınla evlendi. “Bu hocalar da dört kadınla evlenmeyi amma çıkartmışlar ha!” dedi. Ben

---

⁴ 3/Âli İmran, 7.

de Edebiyat Fakültesi'nde talebeyim. Dört kadınla evlenmeyi hocalar kendi arzularından, hanımlara karşı meyillerinden dolayı çıkarmışlar sanıyor. Ben de şaşırıdım, dedim ki;

“Bu, hocaların çıkardığı bir şey değil, Kur’ân-ı Kerîm’de olan bir şey.”

“Hayır! Olamaz.” dedi.

Canım Kur’ân-ı Kerîm’de olan bir şey deyince; “yerini göster” dersin, “olamaz” diyemezsin ki.

“Olamaz” başka şeyler için söylenir, bu da saçma!

Ben de yerini açtım, gösterdim:

فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ
وَرُبَاعَ

Fe'nkihû mâ tâbe leküm mine'n-nisâi mesnâ ve sülâse ve rubâ'.⁵ “Sizin için uygun olan kadınlardan bir tane, iki tane, üç tane veya dört tane alabilirsiniz.” diye âyet-i

⁵ 4/Nisa, 3.

kerîmeyi okudum, sustu kaldı. Zavallı doçent! İslâmî konularda 20 tane, 30 tane eser yazmış, “İslâm alimi” diye geçinen doçent, Kur’ân-ı Kerîm’de dört kadınla evlenmekle ilgili âyet olduğundan haberdar değil. Okuyunca şaşırıldı. Hele bir de talebeden böyle bir şey gelince daha beter şaşırıldı, kıpkırmızı oldu. Bilmiyorlar. Nasıl doçent olmuş, nasıl o kitapları yazmış? Onun da izahını ben biliyorum, o da olabiliyor işte. Bazıları meseleyi bilmiyorlar. Peki, İslâm niye dört kadınla evlenmeye müsaade etmiş? İslâm tarihini aç; onu da bir oku. Mücadeleler var; kocaları şehit oluyor, kadınlar ortada kalıyor. Ortada insanî birtakım sebepler var. O kadınların öyle bakımsız, himayesiz kalması doğru değil. Allahu Teâlâ hazretlerinin o hükmü indirmesinde bir hikmet var. Dünya sadece Türkiye değil ki; 776 bin kilometrekare olan yer, bir değil ki yalnızca. Dünyanın başka yerleri de var. Malezya’da İslâm nüfusunun artması için Malezya devleti dört kadınla evlenmeyi ve çok çocuk edinmeyi teşvik ediyor, yoksa Çinliler galip gelecek. Yüzde 46 Çinli var, yüzde 54 müslüman var. “Dört kadınla evlenmeyi” teşvik ediyor. Türkiye’de devrim adına bir

kadınla evlenmeyi savunabilirsin ama işte orada tutmaz. Dünya da sadece 776 bin kilometrekare değil. Sadece yirminci yüzyıl değil. Bunun öncesi var, sonrası var, dünyanın bin bir türlü hâli var. İslâm dini de ebedî, dünya durdukça hükmü devam edecek. Onun için buradan birtakım ön fikirleri alıp da İslâm'ı öyle yargılamak yanlış olur. Sonra bir derste;

“Elmalılı Hamdi Yazır iyi, güzel, *Hak Dini Kur'an Dili* diye bir tefsir yazmış ama tefsirde en mühim kitaplardan birisi olan *Taberî Tefsiri*'ni görmemiş.” dedi. Ben kalktım, dedim ki;

“Efendim, *Taberî Tefsiri*'ni görmez olur mu? Kaç yerde *Taberî Tefsiri*'nden bahsediyor. Ama *Taberî* diye söylemiyor da *İbn Cerîr* diye söylüyor. Çünkü *Taberî*'nin ismi, Muhammed İbn Cerîr'dir, Cerir oğlu Muhammed'dir. *Taberî*'de nereli olduğunu gösteren bir isimdir.”

Ondan haberi yok.

Bir de ders veriyor. Elmalılı'nın tefsiri güzel bir tefsirdir. Rahmetli, mübarek, nur içinde yatsın, bütün tefsir kitaplarını açmış bakmış, kendisinin de gayet güzel bilgisi var, güzel bir eser yazmış. Güzelin güzeli vardır ama Elmalılı'nın tefsiri güzel bir eserdir, emek mahsulü bir eserdir; o zâtın ondan haberi yok. Şunu demek istiyorum: Bilmiyorlar, meslek dışı oluyorlar, bilmedikleri konularla ilgili kocaman laflar söylüyorlar. İnsan haddini bilmeli. Mesela tıpla ilgili bir konu açılrsa, ben de yorum yapsam gülerler. "Hocam, burada bu kadar doktorlar var, doçentler var." derler. Ben zaten demem, doktorlara sorarım. Mühendisliğin işini mühendislere sorarız, matematikçinin işini matematikçilere sorarız. Herkes ihtisasına göre konuşurken niye din ve tasavvuf bahis konusu olunca Kur'an'ı bilmeyen, dini anlamamış olan, ihtisastan olmayan cahil kimseler konuşuyor ya da meslekten olan müftü veya fetva kurulu başkanı olanlar niye böyle yanlış şeyler söylüyorlar? Bunların arkasında başka sebepler olabilir. Organize, teşkilatlı bir tertibin sonucunda birileri kötülenip de politik bir sonuç almak isteniyorsa, "hükümet bozulsun da yeni bir hükümet ku-

rulsun” isteniyorsa o zaman bizler kurban gidiyoruz, kurban seçilmiş oluyoruz, ayakaltında kalmış oluyoruz. Onun için bu konunun seçilmesi iyi olmuştur, teşekkür ederim. Ben de bu vesileyle biraz duygularımı anlatmış oldum, bazı misaller vermiş oldum. Zamanımız sohbet zamanı olduğundan gerekirse yine sorular olursa onları cevaplandırma konusunda da emrinizde olduğumu arz ederim. Aramızda Özbekistan’dan gelmiş kardeşlerimiz var. Bir tanesi Özbekistan’ın meşhur şairlerindendir. Ötekisi de çeşitli eserleri olan kıymetli bir kardeşimizdir. Onlar heyetinize Özbekistanla ilgili bazı konuları sunmak istediler, söz hakkı istediler. Onları kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

5 Şevvâl 1417 / 13.02.1997

[Bütün KONFERANSLAR’a PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü